

6. Wang, X. (2022). Methods of improving and optimising English education in colleges and universities assisted by microvideo Technology. *Scientific Programming*, 1–8.
7. Fantini, A.E. (2020). Reconceptualising intercultural communicative competence: A multinational perspective. *Research in Comparative and International Education*, 15(1), 52–61.
8. Tran, T.Q., & Duong, T.M. (2018). The effectiveness of the intercultural language communicative teaching model for EFL learners. *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*, 3, 1–17.
9. Taridi, M., Risnita, Yaakob, M. F. M., & Khairani, M. (2023). An evaluative study for communicative language teaching (CLT) on online teaching and learning in higher education: Indonesian and Malaysian university context. *Education and Information Technologies*, 1–37.
10. Akhmetzadina, Z., Mukhtarullina, A., Starodubtseva, E. A., & Pluzhnikova, Y.A. (2023). Review of effective methods of teaching a foreign language to university students in the framework of online distance learning: international experience. *Frontiers in Education*, 8, 1125458.

Примак О.М.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Прокопчук Л.В.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

КРИТЕРІЇ ДОБОРУ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ З ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА

Анотація. В статті наголошується на рекомендаціях щодо Критеріїв добору лексикографічних джерел з лінгвокраїнознавства з урахуванням основних критеріїв та сучасних методологічних досліджень.

Ключові слова: інішомовний код, соціокультурні фонові знання, аутентичні тексти, культурний контраст, культурна ідентичність.

Summary. The article emphasises the recommendations the criteria for selecting lexicographical sources in the field of linguistics and regional studies, taking into account key criteria and contemporary methodological research.

Key words: foreign language code, socio-cultural background knowledge, authentic texts, cultural contrast, cultural identity.

Постановка проблеми. Читання в сучасному суспільстві постає як одна з ключових базових компетенцій особистості, оскільки відповідний когнітивний процес реалізується як на свідомому, так і на підсвідомому рівнях. Це зумовлено домінуванням письмових форм передачі інформації, представлених у широкому спектрі жанрів і дискурсивних практик.

Питання вибору текстів для читання іноземною мовою сягає корінням у методологію викладання мов XIX століття, де використовувалися виключно

адаптовані тексти. Основна увага приділялася граматично правильним і спрощеним матеріалам, які не завжди відображали реальні мовні середовища. У 20 столітті, з розвитком комунікативного підходу, активно впроваджувалися автентичні матеріали, що дозволяло студентам навчатися в більш природному контексті. Психолінгвістичні дослідження відіграли вирішальну роль у демонстрації ефективності контекстуального вивчення мови. Пізніше розвиток цифрових технологій уможливив індивідуальний вибір текстів за допомогою електронних платформ та алгоритмів адаптації контенту. Вибираючи тексти для читання, вчителі не повинні покладатися виключно на граматичні структури чи теми; натомість вони повинні враховувати різні освітні, психолінгвістичні, технічні, лінгвістичні та соціокультурні аспекти.

Ці аспекти слід поєднувати з урахуванням комунікативних потреб учнів. Важливо зазначити, що придатність тексту не є фіксованою величиною для кожної ситуації або групи учнів, оскільки вона залежить від віку, комунікативних потреб, інтересів та соціальних форм роботи з текстом. Критерії відбору можливо коригувати відповідно до теми заняття, мети, етапу навчання та рівнів мовної компетентності студентів.

При ретельному розгляді зрозуміло, що більшість студентів пов'язує поняття читання спонтанно та поверхнево з читанням літературних текстів, які вони вочевидь не так люблять. Меншість розуміє читання ширше та усвідомлює, що всі сучасні можливості комунікації прив'язані до читання. В умовах стрімкого та постійного зростання інформаційного потоку виникає необхідність розвитку у студентів немовних спеціальностей здатності швидко її здобувати, опрацьовувати і використовувати в навчальній та майбутній професійній діяльності.

При визначенні підходу до професійно зорієнтованого заняття з німецької мови, яке має на меті підготовку студента до професійної діяльності в німецькомовному оточенні, з дидактичної точки зору, слід запитати себе: Які іншомовні змісти, в якому обсязі та в якій площині мають стати предметом вивчення в залежності від мети навчання, цільових груп. Для того, щоб зорієнтувати студентів до використання мови в професійній діяльності, необхідно застосовувати методи для сприяння та розвитку іншомовної фахової компетенції.

Професійні комунікативні знання є передумовою успіху в професійній сфері. Хоча вивчення іноземної мови на всіх рівнях освітньої системи спрямоване на комунікацію, робота з текстом залишається проблемою.

Аналіз останніх досліджень. Протягом останніх десятиліть дослідники активно вивчали проблему підбору текстів для читання іноземною мовою. Г. Барабанова (2005) наголошує на необхідності враховувати професійну спрямованість при підборі текстів для немовних вищих навчальних закладів. С. Ваджала, Д. Меурерс (2013) досліджують стратегії роботи з автентичними текстами, підкреслюючи їхню роль у розвитку мовної компетентності.

Б. Лабінська, Н. Виспінська, Т. Коропатницька, В. Паранюк (2022) аналізують текстову діяльність у соціальній комунікації, що безпосередньо впливає на критерії відбору навчальних матеріалів. К. Адлер (2001) виділяє сім стратегій навчання розуміння текстів, які можна використовувати при підборі матеріалів. Е. Десі (2000) детально описує ефективні критерії відбору текстів для навчання читання в контексті вивчення іноземної мови. Це дослідження також враховує висновки попередніх досліджень щодо підбору текстів у викладанні іноземних мов (Барабанова, 2010; Лабінська, Виспінська, Коропатницька, Паранюк, 2022; Адлер, 2001; Наттолл, 1996; О'Грейді, 2023), висвітлюючи сучасні погляди на складність, автентичність та читабельність текстів у цифрових навчальних середовищах (Мудра, 2025; Ваджала, Меурерс, 2013).

У дослідженнях Ч. Наттолла (1996) та К. Адлера (2001) наголошується на стратегіях, що сприяють розумінню тексту, таких як попередній огляд, постановка запитань та узагальнення ключової інформації. Наступним ключовим моментом є актуальність лексики та граматики – текст повинен вводити або закріплювати необхідну лексику та граматичні структури, що відповідають рівню учнів. Вибір текстів, які педагогічно відповідають цілям навчальної програми, забезпечує систематичне ознайомлення з формами мови, що вивчається, покращуючи як рецептивні, так і продуктивні мовні навички (Syzenko, Diachkova, 2021). Дослідження підкреслюють важливість частоти та повторення лексики та граматики для сприяння довготривалому запам'ятовуванню. С. О. Грейді (2023)

підкреслює роль штучного інтелекту у виборі текстів, що відповідають рівню, на основі показників читабельності, що може допомогти викладачам.

Мета дослідження. З'ясувати та охарактеризувати принципи стратегій добору лексикографічних джерел з лінгвокраїнознавства відповідно до завдань підготовки студентів на заняттях з німецької мови як іноземної для розвитку іншомовної компетенції з читання з урахуванням сучасних методологічних досліджень.

Основна частина. Підбір текстів у процесі викладання іноземної мови відіграє вирішальну роль у досягненні конкретних освітніх цілей, забезпечуючи відповідність матеріалів завданням мовного навчання, культурного розуміння та когнітивного розвитку.

Процес відбору текстів передбачає кілька ключових аспектів, що стосуються як педагогічних цілей навчальної програми, так і мовних потреб студентів.

1. Відповідність освітнім цілям. Тексти повинні підбиратися з урахуванням конкретних вимог навчальної програми, які різняться залежно від навчальних закладів та рівнів. Ці тексти повинні сприяти досягненню низки освітніх цілей, зокрема розширенню словникового запасу, закріпленню граматичних структур, підвищенню культурної обізнаності та розвитку комунікативних навичок.

2. Види читання. Читання у процесі викладання іноземної мови зазвичай поділяють на три види, кожен з яких має свої цілі:

– Загальне читання (Globales Lesen), яке зосереджене на те, щоб дати змогу вловити загальний зміст тексту, часто не спрямовуючи на його детальне розуміння – для початкового та середнього рівнів (A1–B1), де основною метою є розвиток здатності розуміти загальні поняття, а не конкретні деталі.

– Вибіркове читання (Selektives Lesen), метою якого є виявлення конкретної інформації, що стосується певного завдання або запиту. Це стратегія читання, що підходить для середнього рівня (B1–B2), дозволяючи їм відфільтрувати непотрібні деталі та зосередитися на конкретних фрагментах інформації.

– Детальне читання (Detailiertes Lesen), яке передбачає всебічне розуміння тексту, приділяючи пильну увагу лексиці, синтаксису та нюансам значення. Цей тип читання зазвичай використовується на просунутих рівнях власності мови (B2–

C2), де від студентів очікується, що вони будуть займатися складними лінгвістичними та концептуальними елементами тексту.

3. Психолінгвістичні фактори. При виборі текстів слід враховувати як психологічні, так і лінгвістичні фактори, що впливають на процес оволодіння мовою. Тексти повинні бути достатньо складними, відповідати рівню мовленнєвої компетентності та забезпечувати баланс між рівнем складності та доступністю. Мотивація є критичним фактором у сприянні вивченню мови. Тексти повинні бути лінгвістично доступним, мати чітку структуру та лексику, яку студенти можуть розшифрувати та зрозуміти. Поступове збільшення складності текстів сприяє поступовому розвитку, що є вирішальним для формування впевненості та компетентності у студентів.

4. Технічні аспекти. При виборі текстів також слід враховувати такі технічні аспекти, як:

– Мультимодальний контент: Цифрова доступність: у міру поширення цифрових навчальних платформ тексти повинні бути доступні у форматах, що підтримують інтерактивне та адаптивне навчання. Це може включати такі функції, як активні слова, пояснення граматики в реальному часі або вбудовані вправи, які сприяють більш динамічній взаємодії з матеріалом.

– Мовний та соціокультурний контекст. Тексти повинні відображати різноманітні мовні та соціокультурні контексти, оскільки обидва ці елементи мають вирішальне значення для формування всебічного розуміння мови, що вивчається. З лінгвістичної точки зору, текст слід підбирати так, щоб він знайомив учнів із відповідною лексикою, граматичними структурами та дискурсивними моделями, які відповідають рівню володіння мовою учня. З соціокультурної точки зору, тексти слід підбирати так, щоб вони знайомили учнів із культурними нюансами, традиціями та соціальними практиками, притаманними мові. Таким чином учні отримують глибше розуміння того, як мова функціонує в реальних контекстах. Включення культурно значущих тем дозволяє учням встановити змістовний зв'язок із мовою. Це може передбачати обговорення культурних практик, поточних подій або соціальних питань, що стосуються спільноти, яка використовує мову, що вивчається.

5. Автентичні та адаптовані тексти. Відмінність між автентичними та адаптованими текстами є ще одним важливим аспектом при виборі текстів:

– Автентичні тексти, як оригінальні матеріали, створені для носіїв мови, дають справжнє уявлення про вживання мови в реальних життєвих ситуаціях, що робить їх особливо цінними для студентів з високим рівнем володіння мовою. Однак вони можуть становити виклик через свою складність та використання ідіоматичних виразів, що вимагає ретельного підготування для студентів нижчого рівня.

– Адаптовані тексти, що є модифікованими версіями автентичних матеріалів, спрощеними з точки зору лексики, синтаксису та змісту та більше підходять для початківців та студентів середнього рівня, надаючи їм можливість працювати зі змістовним матеріалом, водночас гарантуючи, що мовні труднощі залишаються подоланими.

6. Мультимедійні та інтерактивні ресурси. Включення мультимедійних ресурсів до навчальних матеріалів з іноземної мови відіграє важливу роль у покращенні розуміння та запам'ятовування та допомагає подавати мову в контексті, тим самим допомагаючи студентам краще розуміти культурні відсилання, ідіоматичні вирази та вимову.

7. Ключові фактори вибору текстів При виборі матеріалів для читання слід враховувати такі фактори:

– Рівень володіння мовою: тексти повинні відповідати рівню володіння мовою, визначеному такими стандартами, як Загальноєвропейська система оцінки мовних знань (CEFR). Це гарантує, що тексти будуть достатньо складними, але не надто.

– Лексична та граматична складність: Тексти повинні відповідати поточним лексичним та граматичним знанням студентів.

– Тематична актуальність: Тексти повинні бути тематично актуальними для потреб та інтересів студентів.

– Мотивація учнів: Тексти повинні бути цікавими та актуальними, сприяючи внутрішній мотивації. Цього можна досягти, вибираючи теми, які відповідають особистим інтересам або кар'єрним прагненням студентів.

Таким чином, процес відбору текстів для викладання іноземної мови є багатограним і вимагає ретельного поєднання педагогічних, лінгвістичних та соціокультурних факторів. Тексти повинні не тільки сприяти розвитку мовних навичок, а й стимулювати мотивацію та зацікавленість, забезпечуючи, щоб учні мали доступ до змістовного, контекстуально доречного матеріалу, який сприяє їхньому процесу вивчення мови.

Підбір текстів з лінгвокраїнознавства об'єднує наразі два підходи — «фактичне краєзнавство» та комунікативний підхід. Фактичне краєзнавство довгий час домінувало у викладанні іноземних мов. У цьому підході головну роль відіграє передача інформації (фактів, даних, цифр).

Ця інформація стосується найрізноманітніших сфер: історії, економіки, географії, політики, а також певних культурних явищ, таких як звичаї та традиції. У текстах з країнознавства часто зустрічаються таблиці, статистичні дані та діаграми, що повинні адекватно відображати німецьку реальність. Цей підхід, звичайно, і сьогодні відіграє певну роль у викладанні іноземних мов. Однак він вже давно не є єдиним поглядом на країнознавчі теми. Приблизно з кінця 1970-х років утвердився комунікативний підхід до вивчення країни, який орієнтується на загальну мету розвитку комунікативної компетентності, тобто необхідність «сприяти як успішному здійсненню мовленнєвих дій, так і розумінню повсякденних культурних явищ» (Biechele/Padros 2003, с. 43). Таким чином, у гру вступають інші типи текстів: вони відповідають комунікативним потребам студентів і допомагають їм поводитися у повсякденному житті мовно адекватно.

Типовими типами текстів комунікативної культурології є, наприклад, розклади руху, меню, плани міст, оголошення та формуляри. Третім підходом є міжкультурний підхід, який сформувався наприкінці 1980-х років і є розширенням комунікативного підходу. Метою міжкультурного лінгвокраїнознавства є, серед іншого, усвідомлення студентами того, що їхнє сприйняття, мислення та погляди формуються під впливом їхньої власної культури.

Таким чином, цей підхід спрямований на підготовку студентів до мовленнєвої діяльності в міжкультурних ситуаціях та розвиток міжкультурної компетентності. Для підтримки часто використовуються тексти, які залишають

простір для інтерпретацій та емоційно зачіпають. Таким чином, тексти в рамках міжкультурної країнознавчої тематики можуть також відображати суб'єктивний погляд.

Висновки. У дидактиці краєзнавства зазвичай розрізняють три підходи до вивчення країни: фактичний, комунікативний та міжкультурний підхід до краєзнавства. Залежно від обраного підходу, на заняттях можливо працювати з різними текстами, варіюючи їх або, за необхідності, поєднуючи їх між собою. Зростання доступності цифрових платформ для вивчення мов суттєво змінило те, як особи, що вивчають іноземні мови, отримують доступ до матеріалів для читання та працюють з ними.

Такі платформи, як: www.deutsch-als-fremdsprache.de, www.goethe.de/dfd, www.deutschlern.net; www.germanfortravellers.com, пропонують різноманітні підходи до подання текстів на основі рівня володіння мовою, вибору теми та уподобань користувачів. Ці платформи використовують різні алгоритми для персоналізації контенту, роблячи матеріали для читання доступними для вивчаючих мову різного рівня.

Список використаних джерел

1. Всесвітня організація туризму (UNWTO). URL: <https://www.coe.int/de/web/culturalroutes/world-tourism-organization>.
2. Gesellschaft für deutsche Sprache. URL: <https://gfds.de/>.
3. Tourismus Fachbegriff&Reiselexikon. URL: <https://www.hotelier.de/tourismus/reiseund-urlaub/42335-tourismus-fachbegriffe-und-reiselexikon>
4. Adler, C.R. (2001). Seven Strategies to Teach Students Text Comprehension. Seven Strategies to Teach Students Text Comprehension. URL: <https://www.readingrockets.org/article/seven-strategiesteach-students-text-comprehension>.
5. Byram, M. (1997). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon, UK: Multilingual Matters. URL: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1524544>
6. Sasa Jazbec (2016). Beiträge zur Fachkommunikation. Die Schlüsselkompetenz Lesen: Fachtexte und wissenschaftliche Texte «strategisch» lesen. Maribor, 2016. URL: <http://eprints.nbu.bg/id/eprint/4112/1/beitr-ge-zur-translation-und-fachkommunikation-2019.pdf>.
7. Кіршова О.В. (2021). Methodik des Deutschunterrichts an Hochschulen und Universitäten: методичні рекомендації / О. В. Кіршова. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 132 с. (Методична серія; вип. 337).
8. Мудра О.В., Коропатніцька Т.П. (2025). Критерії вибору текстів для читання іноземною мовою: науковий підхід й сучасні практики: Збірник наукових

праць «Педагогічні науки». Випуск 109. 2025. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4676>.

9. LATILL. (2024). Level-Adequate Texts in Language Learning. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2021-1-AT01-KA220-SCH-0000296046>.

Синиця І.А.

доктор філологічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник Інституту української мови НАН України

ТЕРМІНОВЖИВАННЯ – МОВНА СТІЙКІСТЬ – МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Анотація. Розвідка присвячена вивченню стосунків між термінопоняттями «міжкультурна комунікація», «мовна стабільність», «мовна стійкість» в аспекті вживання галузевих термінів в окремих фахових мовах. Автор відстоює думку про необхідність пошуку і вибору вузькогалузевих термінів національною мовою для забезпечення мовної стійкості і стабільності.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, національна мова, мовна стійкість, терміновживання.

Summary. The research is devoted to the study of the relationship between the concepts «intercultural communication», «linguistic stability», «language resistance» in terms of the use of terms in certain professional languages. The author defends the idea of the need to search and choose of highly specialized terms in the national language to ensure language resistance and linguistic stability.

Key words: intercultural communication, national language, language resistance.

Постановка проблеми. Як наслідок глобалізаційних процесів, якими охоплені усі сфери людської діяльності: економіка, виробництво, торгівля, спорт, наука, культура та ін., – міжкультурна комунікація (вербальна і невербальна) між представниками різних національностей, які володіють різними мовними кодами, різними стереотипами та нормами поведінки, є одним із чинників формування толерантності, взаємоповаги, безконфліктності, врахування якого є особливо актуальним за умов сучасної швидкозмінної ситуації в Україні та у світі. За цих обставин важливим є аналіз міжкультурної комунікації у зв'язку з питаннями мовної стійкості та терміновживання, що визначає мету цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам теорії міжкультурної комунікації у філософії, психології, соціології, теорії комунікації, конфліктології, перекладознавстві присвячені численні монографічні та колективні праці, окремі статті зарубіжних і вітчизняних дослідників. Мовні виміри міжкультурної комунікації потрапили у поле зору таких українських дослідників, як Ф. Бацевич, Ю. Гальчинська, Л. Лебедева, О. Левченко, В. Манакін,